

Sprog er den bedste gave, man kan give sine børn

Overskriften til denne artikel er frit citeret efter indlæg af forfatter Knud Romer i tv-programmet "Aftenshowet", hvor emnet handlede om det at vokse op med flere sprog i sit barn-domshjem.

Denne artikel handler om sprog og sprogfag i Ny Nordisk Skole og ny læreruddannelse og bygger videre på artiklen "En verdensborger taler mange sprog" fra Sproglæreren nummer 2, 2012. Der sættes fokus på relationen mellem det at sætte præcise og tydelige mål for grundskoleelevers fremmedsproglige læring og kompetencebegrebet i den nye læreruddannelse.

I regeringsgrundlaget af 3. oktober 2011 fremhæves bl.a.: "Styrke elevernes muligheder i en globaliseret verden, f.eks. gennem udvidelse af sprogundervisningen, så der tilbydes undervisning i op til 3 fremmedsprog". Dette blev af sprogfolk opfattet som en positiv udmelding, som gik fint i spænd med tiltag omkring tidligere sprogstart i årene forinden. Siden 2003 har kommunerne kunnet tilbyde tysk og fransk fra 6. klassetrin, og i 2010 fik kommunerne mulighed for at starte engelskfaget tidligere end 3. klassetrin. Hvad er status på disse muligheder?

Status for sprogfag i grundskolen

I skoleåret 2011/2012 tilbød 41 % af de frie grundskoler undervisning i et fremmedsprog i 1. eller 2. klasse (primært engelsk). Dette gjaldt kun for 2.4 % af folkeskolerne. 7.6 % af de frie grundskoler tilbød ligeledes et 2. fremmedsprog på 1. eller 2. klassetrin(1). Der er således en markant forskel på folkeskoleelevers og frie grundskolers/privatskoleelevers muligheder for at tilegne sig flere sprog-

fag tidligt og i lange undervisningsforløb. Hvorfor mon denne store forskel – ja, det findes der ingen forskningsbaserede svar på. En af grundene er måske, at der de facto ikke forskes meget i sprogfag i disse år i Danmark. Vi skal til Norge for at søge mulige svar. Her opdager vi, at den norske grundskoles sprogmodel pt. ligner den, som folkeskolen rettes ind mod med Christine Antorinis udmelding om sprogfagets placering i Ny Nordisk Skole. Børne- og undervisningsministeren har udtalt, at det koster millioner af kroner at udbyde

Europæisk og nordisk forskning viser således tydeligt, at sprog og sprogfag bør være en obligatorisk del af den tidlige undervisning og bør fortsætte i lange læringsforløb ud over grundskolen.

engelsk i 1. klasse og tysk/fransk fra 5. klassetrin, men at pengene til engelsk som obligatorisk fag fra 1. klassetrin er fundet. Det ser således ud til, at 2. og 3. fremmedsprog stadig ligger fra 7./8. klassetrin i folkeskolen.

I Norge gennemføres i disse år forskningsbaserede forløb, hvor 2. fremmedsprog udbydes på et tidligere klassetrin end 7./8. Begrundelsen er den samme som fremlagt i den danske rapport "Sprog er nøglen til verden"(2), nemlig den at puberteten er et uheldigt starttidspunkt for læring af et nyt sprogfag, samt den uhensigtsmæssigt store læringsafstand mellem 1. og 2. fremmedsprog (3). Forskning viser temmelig entydigt, at jo tidligere elever tilegner sig det første fremmedsprog, jo bedre mulighed har de for at tilegne sig endnu flere fremmedsprog i grund-

Af Annette Søndergaard Gregersen, lektor, ph.d., læreruddannelsen Zahle, Professionshøjskolen UCC

skolen. Unge elever er naturligt nysgerrige, motiverede og ikke bange for at lege med nye lyde/smage på nye ord i en læringskontekst. Europæisk og nordisk forskning viser således tydeligt, at sprog og sprogfag bør være en obligatorisk del af den tidlige undervisning og bør fortsætte i lange læringsforløb ud over grundskolen.

Sprogfag i Ny Nordisk Skole: Sprog er både viden og færdighed, kompetence og dannelse

I skrivende stund (primo april) ved vi, at børne- og uddannelsesminister Christine Antorini har fremlagt udkast og forslag til en heldags-/helhedsskole med fokus på leg og læring i en sammenhængende dag for alle elever fra 1. til 9. klassetrin. Reaktionen har været mangfoldige: lige fra negative protester om, at skolen nu stjæler børnenes fritid og liv til positive anvisninger på, at eleverne vil få flere timer og mere læringstid samt lektiehjælp. Regeringen har fokus på, at alle børn/elever og uanset deres baggrund får de bedste muligheder for at kunne gennemføre en ungdomsuddannelse og klare sig videre i livet.

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) fremlagde i december måned 2012 rapporten "Fælles Mål i folkeskolen" på baggrund af en undersøgelse af fem skolars praksisbrug af Fælles Mål hæfterne i deres undervisning. Konklusionen er, at lærerne skal anvende FM-hæfterne mere aktivt og blive bedre til at sætte tydelige mål for elevernes læring. På uvm's hjemmeside (www.uvm.dk) kan man d. 12. december 2012 læse Christine Antorinis respons på rapporten, hvor hun bl.a. udtaler følgende:

"Evalueringen viser, at vi skal udvikle folkeskolen, så der arbejdes mere målrettet med elevernes læring. Det er forudsætnin-

gen for at hjælpe alle børn til at blive så dygtige, som de kan (...) Det kræver blandt andet, at vi bliver endnu bedre til at tilpasse undervisningen i skolerne til den enkelte elevs forudsætninger og interesser ved at have klare og præcise mål med undervisningen i skolen”.

Dette kan ingen vel være uenig i. Måske var det bare de forkerte fem skoler, EVA besøgte, eller også har nogle skoler og lærere implicit nogle undervisningsmønstre 'med sig' – som måske ikke altid har fokus på god og præcis videndeling og fokus på den enkelte elev. Eller også oplever lærere nogle skoledage så komplekse, at al god planlægning falder til jorden grundet totalt uforudsigelige hændelser. Der er givetvis flere forklaringer på EVA's konklusioner.

Jeg vender tilbage til spørgsmålet om, hvorfor kun elever i privatskole-regi har flere muligheder for at lære mere og flere sprog. Et åbent spørgsmål er, om forældre til elever i privatskole-regi er mere internationalt og globalt orienterede i deres egne liv og dermed også i planlægningen af deres børns fremtidige arbejdsliv? Eller er privatskoleledere og -undervisere bedre til at begrunde betydningen af sprog og sprogfag i elevernes samlede læring? Ses fremmedsproglige færdigheder og viden som en nødvendig kompetence i privatskole-regi? Opfattes sprogfag som bløde

hyggefag i folkeskoleregi, og er det årsagen til børne- og undervisningsministerens manglende fokus på disse?

Hvis der er en mulig forklarings-sammenhæng i de stillede spørgsmål, så bliver det endnu vigtigere for lærere i folkeskolens sprogfag at opstille præcise og klare mål for deres undervisning med det formål at dokumentere sprog som en 'hård kompetence' (4). Vi der arbejder med fagene ved alle, at niveaukrav i afgangsprøverne for såvel engelsk som fransk og tysk er højt. Vi ved også, at eleverne scorer højest i engelskfaget. Vi ved ligeledes, at elever i privatskole-regi scorer højere i alle fag – også sprogfag – end elever i folkeskolen (5).

Opsummerende må jeg erkende, at der er mange spørgsmål og få svar. Men jeg fastholder forskningskonklusionerne om, at jo tidligere elever tilegner sig det første fremmedsprog, jo bedre mulighed har de for at tilegne sig endnu flere fremmedsprog i grundskolen. Vi ved, at man bygger sprog oven på sprog, samt at sprogligt mod hænger sammen med tryk- og genkendelighed. Ofte henviser vi til motivationspsykologiens fokus på henholdsvis den indre og den ydre motivation, når vi skal definere elevers mulige tilvalg af 2. og muligvis 3. fremmedsprog. Men ifølge Knud Illeris (6) handler det om

at finde motivationen hos eleverne og ikke om at skabe den enten via 'pisk eller gulerod'. Det bliver hermed lærerens opgave at tilrettelægge, gennemføre og evaluere undervisning, der tager afsæt i den motivation, der allerede findes i de enkelte elevers univers og aktivt anvende deres viden med fokus på læring og glæde i processen. Og her spiller fokus på opsætning af præcise og klare mål en stor rolle. Skal eleverne opleve fremmedsprog som både kompetence- og dannelsesfag, er videndeling om fagene som såvel kultur- som sprogfag med en stærk indholdsorientering grundlæggende for samspillet mellem undervisning og læring. Det er blandt andet den tænkning, der ligger i fagbeskrivelserne for sprogfagene i den nye læreruddannelse.

Sprogfag i den nye læreruddannelse: Linjefag bliver til undervisningsfag

Læreruddannelsen står igen til ændringer i såvel struktur som indhold, og der er tale om et radikalt brud med den læreruddannelse, vi har kendt i mange år (7). Der fokuseres nu på den studerendes viden og kunnen, som skal evalueres ved afslutningen på hvert modul. Da regeringen præsenterede udkastet til den nye uddannelse, blev det mødt med: 'Åh, ny vin på gamle flasker'. Men vi må konstatere, at det handler om ny vin på nye flasker. Uddannelsen modulariseres, således at den studerende læser moduler à 10 ECTS i en rækkefølge, der sammensættes af den enkelte studerende. På landsplan vil organiseringen se forskellig ud, men principielt skal alle lærerstudende kunne tilrette deres uddannelsesforløb individuelt, så den studerende i vid udstrækning selv designer sin uddannelse. Den studerende har således udstrakt frihed til at tone sin uddannelse og fx tage på studieophold i udlandet.

Den kompetente fremmedsproglærer med engelsk, fransk eller tysk er således igen en mulig uddannelses-toning. Fremmedsproglæreren kan yderligere forstærke sin profil med internationale kompetencer.

Med tilladelse fra fungerende pro-

Billedtekst

gramchef i Læreruddannelsen UCC Lis Madsen kan jeg her vise, hvordan den nye modulariserede uddannelse tilrettelægges her. Tænkningen bag nedenstående model er, at de første tre semestre er låst, så den studerende bliver fortrolig med uddannelse, uddannelsesstedet, professionen og en gruppe medstuderende, inden de får fuld valgfrihed; mens de efterfølgende fem semestre stort set tilrettelægges af den enkelte studerende.

Uddannelsen falder i to dele:

1. del er det fastlagte forløb, hvor den studerende vælger sit første linjefag (typisk dansk yngste, dansk ældste, matematik yngste eller matematik ældste), og der dannes herefter hold med udgangspunkt i dette valg. Disse hold følges i stort set alle moduler de første 1½ år.

2. del af uddannelsen styres af den studerendes valg, dog sådan, at der vil være enkelte fixpunkter (praktik- og bachelorforløb). På 2. del af uddannelsen sammensætter den studerende selv sine semestre af 3 moduler på baggrund af de krav, der er formuleret til modulsammensætning.

Det vil være muligt for den studerende at tone sin uddannelse både ved valg af:

- Aldersspecialisering
- Valg af basismoduler
- Specialiseringsmoduler
- Bachelor-emne og mini- bachelor.

For at illustrere et 4- årigt uddannelsesforløb for en lærerstuderende, der gerne vil skabe sig en sproglærerprofil, bringes her et eksempel på et forløb, hvor den studerende har valgt at

have særligt fokus på engelsk og tysk. Den studerende kunne lige så godt have valgt engelsk og fransk, men her er udbudsmulighederne svagere i professionshøjskolerne end, hvad gælder kombinationen engelsk-tysk. (Se bilag 1 nedenfor).

Afsluttende kommentar

Nye kompetencekrav med specifikke krav til den studerendes kunnen, højere vidensniveau i et samarbejde mellem professionshøjskoler og universiteter, gode internationaliseringsmuligheder giver den enkelte lærerstuderende mulighed for udvikling af en stærk uddannelsesprofil. Det er der behov for i en folkeskole med flere og flere udfordringer i såvel et nationalt som et globalt perspektiv. Jeg håber, vi fortsat vil møde højt kvalificerede og nu højt specialiserede sproglærere i den danske grundskole, og at sprogfag naturligt vil være af høj værdi for elever, forældre og samfundet som helhed. Således vil sprog opfattes som den bedste gave, man kan give sine børn...

Referencer:

- (1) Anna Leclerq Vrang, DI i oplæg til 'Ja til sprogs' konference "Er engelsk nok?" som afholdes torsdag d. 30. maj 2013 på baggrund af to opgørelser fra Undervisningsministeriet:
 - a) Oversigt over kommuner og skoler (offentlige), hvor der udbydes engelsk og tysk før det er obligatorisk for skoleåret 2011-2012
 - b) Oversigt over privatskoler tilbud om sprogundervisning
- (2) Arbejdsgruppen for uddannelse i fremmedsprog, 2011. Sprog er nøglen til verden. UVM.

Eleverne blogger om Swords and Sandals.

- (3) Mordal Siri, Aaslid Bjørg Eva, Lindemann, Beate og Jensberg, Heidi i rapporten "To år med fremmedsprog – erfaringer og betragtninger – slutrapport i evalueringen av forsøk med fremmedsprog som fælles fag på 6.-7. klassetrin i perioden 2010-2012". Nasjonalt senter for fremmedsprog i opplæringen: Fremmedsprog-senteret.
- (4) Politiken bragte den 16. marts 2012 et indlæg af uddannelsesminister Morten Østergaard (Radikale) under overskriften "Fra forskning til fordybelse". Følgende citat er fra indlægget: "På et globaliseret og konkurrenceudsat marked er eksempelvis sprog og interkulturel forståelse hård valuta".
- (5) Uni-C Statistik og Analyse, 17. februar 2012, præsenterer tabeller med karaktergennemsnit for fag i grundskolen. Heraf fremgår, at 9.klasse elever scorer samme gennemsnit i mundtlig dansk og engelsk. Anderledes ser det ud for mundtlig tysk og fransk, hvor elever scorer markant lavere i folkeskolen end i frie grundskoler og privatskoler. Dog scorer elever i frie grundskoler og privatskoler højere i alle fag ved afgangsprøverne.
- (6) Knud Illeris, 2006. Læring. Roskilde Universitetsforlag.
- (7) <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=145748>

1.sem	2.sem	3.sem	4.sem	5.sem	6.sem		7.sem	8.sem
Dansk Æ basis	Dansk Æ basis	Dansk Æ basis	Specialisering, klasseledelse (DA/PL-modul)	Dansk Æ basis	PL	BA	PL	BA
Intro	Engelsk basis	Praktik (2+3)	Engelsk basis	Engelsk basis (aldersspecialiseret)	Praktik		Specialisering engelsk/tysk tværmodul	Praktik
PL	KLM	PL	Tysk basis	Tysk basis	PL	Tysk basis		Specialisering tysk fordybelse
	Eksamen i KLM	Eksamen i praktik		Eksamen i DA	Mini-BA Eksamen i praktik	Eksamen i EN Eksamen i PL		Eksamen i BA Eksamen praktik Eksamen i TY

Bilag 1.